

Мариана Тинчева-Еклесия

По-силният жезъл
(За църковната толерантност)

Това, че новоръкоположеният митрополит Николай на Пловдивската епархия нарече от телевизионния екран папата еретик, възбуди много духове. Вероятно той не си даваше сметка, че оскърбява достойнството не само на католическия престол и неговия глава, а и на всички християни, определили себе си като католици. Подобно публично изявление може да усложни не само картината на дипломатическите отношения между двете посестрими църкви, но и отношенията между миряните. А когато един Христов избраник заедно с високия сан получава корона, жезъл, право на слово, той вече е отговорен за всяка своя публична дума... В началото на XXI век, когато Европа се обединява, защитата на „чисто православие“ звучи надменно – различията във вярата не са любовта, с която Спасителят завеща единство на вярващите.

В личния живот и държавната политика на българския цар Фердинанд има известен факт: дългите дипломатически преговори по онова време между главата на католическата църква в Рим и българския престол в София. Искането на папа Лъв XIII престолонаследникът Борис III да премине в католическа вяра или цар Фердинанд да се отрече от престола и цялата власт поставя главата на българската корона пред сериозни изпитания. По-късно, както той сам пише в своята клетва: „Реших лично... да сложа пред народния олтар най-неизмеримата и най-тежка жертва...“ Престолонаследникът получава миропомазване в православна църква. Случаят с цар Фердинанд и неговото „разпъване“ между „две църкви“, между светска и църковна власт, не е единствен. Той носи белега на многовековна традиция, която забранява молитвено общение между католици, православни и реформати.

Точният смисъл на църковното правило изисква въздържане от общуване между християни и еретици. А еретици винаги са непознатите, другите... Тъй като по силата на църковното разделение на Източна и Западна църква през 1054 г. всяка една обвинява своята посестрима в ерес, формално се прекъсват дипломатическите връзки на всички нива. Стига се до парадоксалния, ала неумолим факт, че Христовите пастири, осланяйки се на църковното законодателство, като налагат ограничения, разделят не само жезъла на църковната власт, но поделят и настройват враждебно миряните. В следващите векове църквите се изолират, капсулират се в своето достояние, като отправят към другите анатема. Слава Богу, че анатемосаните от църковни водачи не са отлъчени и отстранени от Бога! Опитите на някои миротворци да възстановят добрите междуцърковни отношения останали безуспешни, тъй като нямали официален характер.

През 1962 г. папа Йоан XXIII (Анжело Ронкали, бивш нунций в България) свиква в Рим Втория ватикански събор. Задачите, които предстои да се разглеждат в следващите три години, са много и са в конкретна насока. В работата на събора се предлагат нови възгледи за отношенията между католици и християни не католици. Крайните решения утвърждават възможност за внимателно и търпеливо общуване; при диалозите учението за едното християнство да се излага ясно.

На Третата сесия се обсъжда религиозната свобода и се издава Декларация за свободата на съвестта без каквато и да било принуда. Върху базата на миналия опит и съвременността се разглеждат въпросите за религиозната свобода на различните малцинства, отношението към Източната църква и протестантските общности. Препоръчва се на целибатното католическо духовенство, ордени, монасите, миряните – независимо от това, къде се намират те, да проявяват търпимост към не католически християни и изповядващи други религии. Предлага се дипломатично общуване, зачитане правото на всеки човек да запазва своето верую. Без да се пренебрегва работата на Вселенските събори и догматическото определение за символа на вярата, налага се нова идея, че различието не трябва да бъде преграда в общуването на християните и не трябва да се усложняват съвместните им контакти.

Определя се точно, че католическите архипастири и свещеници в бъдеще имат право да приемат за молитвена изповед и причастие всички, независимо от това в каква (християнска) църква са получили кръщение. Взема се решение за осъществяване на сътрудничество между всички християни в социалната област, като се налага подходът за братство и милосърдие към всеки човек. Постановките на Втория ватикански събор деликатно отварят вратите на свободното междучовешко общуване и хвърлят в бездната всички стракове, които в изминалите столетия са налагали ограничения. Решенията са превъзходни по своята същност, тъй като отчитат новия начин на общуване в средата на XX век. Папа Йоан XXIII вижда опасността от зло не в самите пастири на Църквата, а в проявите на безнравственост и насилие сред властниците, които не живеят по християнски, а допускат грехове срещу десетте Божии заповеди. Тъкмо заради това съборът допуска и препоръчва по-тесни връзки между светската и църковната власт с цел да се оказва благотворно влияние на глобални международни въпроси като възпитанието на младите хора, проблемите на мира и войната, по-справедливо разпределение на произведените свръхблага...

По време на Втория ватикански събор за пръв път се допуска

присъствието на жени, а оттогава непрестанно се говори и пише за отменянето на беззаконието на жената в храма и осъзнаването на нейното достойнство...

От последния ден на последния Ватикански събор (1965 г.) изминаха повече от четири десетилетия. Упражняването на дипломатичен подход у католическото духовенство се утвърждава бавно, а при практикуването на толерантност в отсрещната страна най-често се отвърща с враждебност, страх, предубеждение, неразбиране. Последователите на папа Йоан XXIII най-често биват обвинявани в користолобив стремеж да подчинят целия свят на папската власт. Църквата на адвентистите дори „открива“ върху короната на католическия архипастир числото 666 и доказва, че той е антихристът! Разтворил ръце, за да прегърне своите опоненти, папа Йоан Павел II беше обвинен в дяволски страсти. Идеята за свободно, непредубедено общуване в религиозния дом се посреща най-често с отрицание, присмех, обръщане на гръб от радетелите за „чиста вяра“. Църковната дипломация се оказва по-слаба от религиозната ревност; църковният мир се превръща в кратка илюзия. Защо е така?

По пътя на идеалното намерение да опази Христовата църква от лъжеучения и ереси във вековете след Исус Христос духовенството е създавало догми и канони, които в някои случаи противоречат на основните принципи на християнството – благовестие сред невярващи, помощ към изпадналите в беда; прошка за греховете... Според тълкуването на Валсамар и Ерестин 45-ото апостолско правило препоръчва не общуване на християни с еретици. 65-ото правило на Лаодикийския събор от средата на IV век препоръчва предпазливо общуване с онези християни, които нямат точно познание на вярата. Теоретическите постановки за чисто богопознание често се превръщат в реална бариера за общуване между вярващите, а отделни църковни единици се затварят в илюзията за собствено съвършенство, непогрешимост, превъзходство...

Така разделението през вековете е настъпвало поради пастирите, знаещи догматичните, каноничните правила, а миряните християни недоумявали защо трябва да имат и отличителен знак като православни, католици, протестанти.

Във всички религиозни изповедания има пастири и миряни с осъзнат духовен стремеж да са затворени (интровертни) в своя малък кръг. Има и вярващи с отворени, толерантни чувства (екстровертни) към другите. Както фанатизмът, така и религиозната толерантност са лични чувства, които вълнуват душата на един човек и той ги практикува в общуването си. Много съвременни богослови от различни християнски

общности считат, че не трябва да се правят компромиси с точната формулировка на вярата, затова не може да се говори за църковна толерантност и дипломация. Но от средата на XX век вярващите християни в Западна Европа не задават въпрос към непознатия гост на църковен празник: от каква деноминация сте? За съвременния цивилизован човек, който приема света като едно цяло, църковната принадлежност няма значение; тя не е знак за дълбочина на вярата в Бога или специално превъзходство.

Въпреки наличието на Световния съвет на църквите (основан през 1948 г. в Амстердам, Холандия), поради липса на разбирателство и единомислие сред лидерите на Световната църква в средата на XX век беше създадена и новата Организация на обединените нации, която се стреми да налага мирни принципи и закони за всички народи, раси, съсловия.

Докато отделните църкви търсят на всяка цена „сламката в окоето на брата си“, светската власт създаде нов дом за разбирателство и взаимопомощ, който практически се грижи за възникващи потребности на страните членки в критични за тях ситуации.

Какво може да се направи за взаимозачитането и разбирателството в Църквата днес? Боголюбива цел на пастирите би трябвало да бъдат разясненията, че и „другите“ са наши братя, от които не трябва да се страхуваме и изолираме; не би трябвало да ги пренебрегваме. И още нещо: когато преподавателите по богословие говорят за другите християни и религии, те не би трябвало да излагат ученията им с насмешка, като ги наричат лъжливи, противохристиянски, еретични, а да представят с уважение и зачитане другия възглед за Бога и тези, които го споделят. Още по-малко подобава на духовници и богослови да заплашват вярващи християни със Страшния съд, ако миряните надзърнат в средата на други вярващи. Мисионерството не би трябвало да допуска опетняване, осъждане, отричане на вярващи или проповедници от други християнски общности с цел да докаже лично превъзходство и привличане към своята среда. Стремешът към догматизиране на Богопознанието, ревността по изповядане на „чистата формула“ често противоречи на същността на християнството: като съзнаваме, че сме грешни, да прощаваме греховете на ближните, да зачитаме всички нуждаещи се от помощ, като им помагаме... Нали и Иисус Христос моли Отец да бъдем едно в Неговата Божия любов! За тази мисия е нужна и смелост, и добро сърце. Тук най-точно подхожда приказката за онзи човек, който се изгубил в пустинята. Останал без храна и вода, той не можел повече да се придвижва в посоката, към която е тръгнал. Самотен, изнемощял, с мрачни мисли,

сзрял в далечината препускащ конник. Мъжът се уплашил:

„Този ще ме нападне, ограби и убие!“... Когато конникът стигнал до него, изпадналият в беда с почуда открил, че това е брат му, тръгнал от близкото селище, за да го намери и спаси от смъртта.

От последния Седми вселенски събор (797 г.) са изминали повече от дванадесет века. Двете големи посестрими – Източната и Западната Църква, установяват вътрешния си живот, молитвената практика и йерархията върху канони и правила, приети на Седемте вселенски събора. Православната църква, представлявана от всички поместни църкви с православно богослужение по целия свят, не се осмелява да мисли за свой освежителен духовен събор, който да укрепи авторитета на институцията ѝ. Днес, уви, изгледите за нов Вселенски събор изглеждат толкова нереални, колкото са били и преди десет века във времето на разделението. Мнението, че след Седмия вселенски събор не трябва да има следващ, тъй като до онова време всичко е казано, вече е архаично. Защото наука, която не е в духовна и морална полза на обществото, изгубва смисъл, губи и привърженици. Ето защо благонадеждна остава идеята за една личност от Православния свят, която подобно на папа Йоан XXIII ще има и силата, и смелостта да организира всеправославен събор от йерарси, които да вземат решения за необходими промени. Както можем да предполагаме, тези промени няма да бъдат само няколко и няма да просветлят възгледите и душите за няколко месеца. Ще има и съпротива.

И отрицания. Но кой днес се оглежда във водата на кладенеца от собствения си двор и мисли, че Вселената е само под стряхата на родната му къща? Достатъчно е да светне екранът на телевизора, за да разбере, че и другите имат право на земя, небе, свое неоскърбено верую...

Откритията на науката в областта на Космоса през XX век допълват картината и за една нова, по-актуална апологетика в представите за Твореца. Ето защо са потребни нов прочит и тълкувание на старите църковни закони. Останалото ще извърши Бог във времето след нас.

2006 г.

КРАЙ

© 2009 Мариана Тинчева-Еклесия

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11474>]